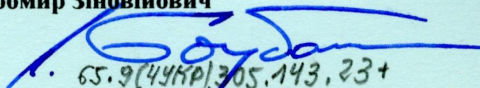

65.9(4УКР)305.143.23

Г62

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАФТИ І ГАЗУ

Голубовський Любомир Зіновійович

65.9(4УКР)305.143.23+

65.9(4УКР)251.9

УДК 33.658.338.24+338.585

Г62

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ГАЗОРОЗПОДІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(нафтова і газова промисловість)

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Івано-Франківськ – 2011

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Міністерства освіти і науки України, м. Івано-Франківськ.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Орлова Валентина Кузьмівна,
Івано-Франківський національний технічний університету нафти і газу Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри обліку і аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лук'янова Валентина В'ячеславівна,
Хмельницький національний університет Міністерства освіти і науки України, професор кафедри економіки підприємства і підприємництва;

кандидат економічних наук
Орлів Мар'яна Степанівна,
начальник відділу змісту регулярного підвищення кваліфікації управління змісту та координації підвищення кваліфікації Інституту підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України.

Захист відбудеться « 8 » лютого 2011 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 20.052.06 в Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу Міністерства освіти і науки України за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, конференц-зал науково-технічної бібліотеки.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Міністерства освіти і науки України за адресою: 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15.

Автореферат розісланий « 5 » січня 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Т.Я. Коцкулич".

Т.Я. Коцкулич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах економічної нестабільності підвищення результатів діяльності промислових підприємств у значній мірі залежить від удосконалення методів та інструментів управління витратами протягом всього життєвого циклу суб'єктів господарювання. Нинішня практика вказує на те, що витрати є суто об'єктами обліку та калькулювання, тоді як ринкове середовище обов'язково вимагає їх розгляду як об'єктів управління.

На даний час у вітчизняній і світовій науці значний внесок у вивчення питань управління витратами в промислових підприємствах (в тому числі газорозподільних) внесли значний внесок наукові доробки таких вчених, як А.Андрєєв, Е.Аткінсон, М.Баканов, Т.Бердніков, Л.Бернстайн, Ю.Брігхем, Є.Бойко, М.Данилюк, Л.Донцова, П.Друкер, Д.Друрі, М.Ішміяров, В.Керімов, А.Ковальов, В.Крижанівський, В.Лук'янова, В.Орлова, Ф.Петріше, Т.Попов, Г.Савіцкая, Р.Сайфулін, П.Селіванов, М.Стажков, М.Трубочкіна, Г.Хамідулліна, А.Шеремет та ін., чий наукові дослідження сприяли розвитку теорії і формуванню обґрунтованої системи обліку витрат, посиленню її ролі в управлінні підприємством, розробці низки заходів щодо вдосконалення методологічних і організаційних питань для визначення витрат підприємств в умовах ринку, інтенсивного зближення вітчизняної системи обліку з системою, заснованою на міжнародних стандартах.

В той же час слід зазначити, що рівень вивчення даної проблеми вітчизняними і зарубіжними фахівцями є по суті віддзеркаленням загальнотеоретичних підходів до управління витратами в країнах з розвинутою ринковою економікою, безперечно необхідних, але, на жаль, важко адаптованих до української економічної практики.

Крім цього, основний недолік вітчизняної практики управління витратами зводиться до відсутності ефективної системи управління ними, яка б органічно поєднувала в собі елементи планування, обліку, контролю, регулювання.

Найвні проблеми досягнення підприємствами газового комплексу стратегічних переваг по витратах пов'язані, в першу чергу, з недостатністю методичних розробок і практичних рекомендацій з побудови системи управління витратами, що здатна забезпечити підвищення прибутковості їх діяльності за рахунок зниження витрат виробництва.

Актуальність зазначених проблем на сучасному етапі розвитку економіки України, їх теоретичне і практичне значення, необхідність формування інструментарію для забезпечення ефективної діяльності газорозподільчих підприємств (ГРП), обумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету і задачі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт кафедри обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, а саме «Розроблення методичних рекомендацій з обліку і аналізу витрат на підприємствах нафтогазової промисловості з метою

формування цін і тарифів» (ДР 0107U001559). Особистий внесок автора полягає в розробці нових методів управління витратами підприємств з розподілу та постачання газу, побудованих на реструктуризаційних процесах.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток теоретичних положень та розробка науково-методичних і практичних рекомендацій щодо управління витратами ГРП. Для досягнення поставленої мети були вирішені такі наукові та практичні завдання:

- здійснено аналіз теорії функцій управління витратами в розрізі елементів управлінського циклу;
- проаналізовано сучасні методи і практику управління витратами на промислових підприємствах;
- проведено комплексний аналіз витрат ГРП з метою виявлення резервів зниження собівартості;
- здійснено оцінку можливостей реструктуризації підприємств у розрізі управління витратами;
- обґрунтовано найбільш раціональні способи проведення реструктуризації ГРП;
- проаналізовано можливі ризики при проведенні реструктуризаційних змін на ГРП.

Об'єктом дослідження є процеси управління витратами на промислових підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад управління витратами ГРП.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались такі методи, методичні прийоми та інструменти:

- прийняття управлінських рішень – для визначення концептуальних засад ефективного управління витратами підприємства;
- аналізу і синтезу – для адаптації функцій управління до проблеми ефективного управління витратами;
- системного підходу – при визначенні напрямів реструктуризації підприємства газового комплексу;
- дослідно-статистичного та техніко-економічного аналізу – для аналізу і оцінювання витрат ГРП протягом визначеного періоду;
- факторного аналізу – при виявленні чинників впливу на формування витрат підприємства;
- економіко-математичного моделювання – при формуванні інструментарію реструктуризації ГРП;
- методи прогнозування – при розробці моделей реструктуризаційних змін;
- економічного експерименту – для перевірки дієвості нових форм управління витратами, впроваджених в реальну практику господарювання ГРП.

Інформаційною базою дослідження слугували: аналітичний огляд та систематизація публікацій вітчизняних і зарубіжних фахівців з досліджуваної проблеми, офіційна, звітна та статистична інформація, котра характеризує результати виробничо-господарської діяльності підприємства газової системи України; чинне законодавство України, що регламентує діяльність ГРП, періодичні видання, Internet-видання, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в розробці та обґрунтуванні теоретичних та практичних положень щодо ефективного управління витратами ГРП. При цьому отримано наступні результати:

вперше:

побудовано модель управління витратами на основі сформованої послідовності етапів реалізації проекту реструктуризації підприємств з урахуванням їх галузевих особливостей, що дає змогу виявляти збиткові підрозділи в системі, а також оцінити найбільш значущі ризики в їх діяльності з урахуванням оптимальних розмірів тарифів на послуги ГРП;

одержали подальший розвиток:

методичний підхід до комплексної оцінки витрат ГРП з урахуванням економічної і соціальної складових на основі як окремих існуючих фрагментарних показників, так і з використанням засобів вертикального, горизонтального, порівняльного і факторного аналізів, який на відміну від існуючих дає можливість оцінити, проаналізувати та порівняти зв'язок тенденцій їх зміни в загальній діяльності підприємств з метою впливу на вказані процеси;

модель формування структурної організації ГРП з врахуванням специфіки ринкових відносин на основі діагностики функцій структурних підрозділів і видів їх діяльності, що дало змогу виявити найважливіші детермінанти витрат, які властиві бізнес-процесам і сформувані рекомендації щодо обґрунтованої організаційної структури залежно від умов діючих підприємств з метою зниження витрат;

методичний підхід до визначення ризиків діяльності ГРП з урахуванням структурних перетворень, що дозволить реалізувати реструктуризаційні процеси не одномоментно, а поступово, з урахуванням заходів, направлених на попередження можливих ризикових подій, і рівня опрацьованості моделей реформування для відсутності синергетичних наслідків;

удосконалено:

положення щодо виявлення резервів зниження витрат та планування прибутку, реалізація якого дозволяє підприємству одержати очікувані фінансові результати, за умови постійного контролю витрат, аналізу структури витрат в різних аспектах, аналізу зміни прибутку залежно від зміни витрат і обсягу продажів, і на підставі цих результатів приймати оперативні і стратегічні

управлінські рішення;

напрямами класифікації витрат, які реалізуються у відповідності до цілей та дозволяють здійснювати індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами через елементи управлінського циклу.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення, викладені автором у дисертації, доведено до рівня методичних розробок і прикладних рекомендацій, включаючи вибір стратегії управління витратами ГРП. Результати дослідження використовуються у практичній діяльності підприємств: ВАТ «Івано-Франківськгаз» (довідка про впровадження № 01-07/41 від 15.07.2010 року), ВАТ «Волиньгаз» (довідка про впровадження № 4565/03 від 28.05.2010 року), ВАТ «Львівгаз» (довідка про впровадження № 4089 від 04.06.2010 року), ВАТ «Закарпатгаз» (довідка про впровадження № 02/1745 від 26.07.2010 року).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались на наукових та науково-практичних конференціях, зокрема на:

Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси в економіці держави та регіонів». – Запоріжжя 14-15.10.2009р.;

III Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні аспекти розвитку в умовах європейського вибору». – Сімферополь 29-31.06.2009р.;

Міжнародній науково-практичній конференції «Ринок аудиторських послуг України: стан і перспективи розвитку». – Івано-Франківськ 15-16.04.2010р.;

V Міжнародній науково-практичній конференції «Інституціональні перетворення в суспільстві: світовий досвід». – Мелітополь 3-4.09.2010р.

Участь у зазначених вище конференціях підтверджена публікаціями у матеріалах конференцій, програмами виступів та сертифікатами.

Публікації. За темою дослідження опубліковано 8 наукових праць, з них 5 – у фахових виданнях. Загальний обсяг становить 2,7 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації – 252 сторінки комп'ютерного тексту, включає 17 таблиць, 23 рисунки, 11 додатків на 45 сторінках. Список використаних джерел – 197 найменувань на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади управління витратами в системі функцій менеджменту» на підставі менеджменту, як виробничого

ресурсу, розглянуто можливості реалізації функцій через призму управління витратами. На основі підприємницької діяльності ГРП виокремлено окремі величини витрат. Враховуючи його стохастичну природу і дескрептивний характер залежностей, нами запропоновано з метою їх формалізації розглядати лише домінантні чинники, які мають безпосереднє відношення до формування і управління витратами в рамках технологічного ланцюга від постачання сировини до надання послуг кінцевим споживачам. На підставі функціонально – ресурсного опису діяльності підприємства визначена певна множина функцій кожній із яких відповідають свої витрати (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація витрат для цілей управління

Класифікаційні ознаки з врахуванням функцій управління	Класифікація витрат
1. Функція обліку витрат	<ul style="list-style-type: none"> ✓ одноелементні і комплексні; ✓ за економічними елементами; ✓ за статтями калькуляції; ✓ постійні і змінні; ✓ основні і накладні; ✓ прями і непрямі; ✓ поточні і одноразові; ✓ звітного періоду і включені в собівартість; ✓ повна і виробнича собівартість
2. Функція прийняття управлінських рішень	<ul style="list-style-type: none"> ✓ явні і альтернативні; ✓ релевантні і нерелевантні; ✓ ефективні і неефективні
3. Функція прогнозування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ короткострокові і довгострокові
4. Функція планування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ плановані і неплановані
5. Функція організації	<ul style="list-style-type: none"> ✓ за місцями виникнення; ✓ за функціями діяльності; ✓ за центрами відповідальності
6. Функція контролю	<ul style="list-style-type: none"> ✓ контрольовані і неконтрольовані
7. Функція регулювання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ регульовані і нерегульовані
8. Функція нормування	<ul style="list-style-type: none"> ✓ нормативні та відхилення від них
9. Функція аналізу	<ul style="list-style-type: none"> ✓ фактичні; ✓ прогнозні, планові; ✓ кошторисні; ✓ стандартні; ✓ загальні і структурні; ✓ повні і часткові
10. Функція стимулювання	<ul style="list-style-type: none"> ✓ обов'язкові і заохочувальні

Такий підхід до класифікації витрат сприяє формуванню інформаційного забезпечення управління витратами в процесі реалізації кожної із них, що дає змогу органічно поєднати логічний порядок їх реалізації з метою досягнення цілей. Враховуючи відкритий і динамічний характер проведеної класифікації, нами запропонована система методів управління витратами, яка враховує індивідуальний підхід до вибору методів управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційних структур, а також масштабності об'єкту господарювання (рис. 1).

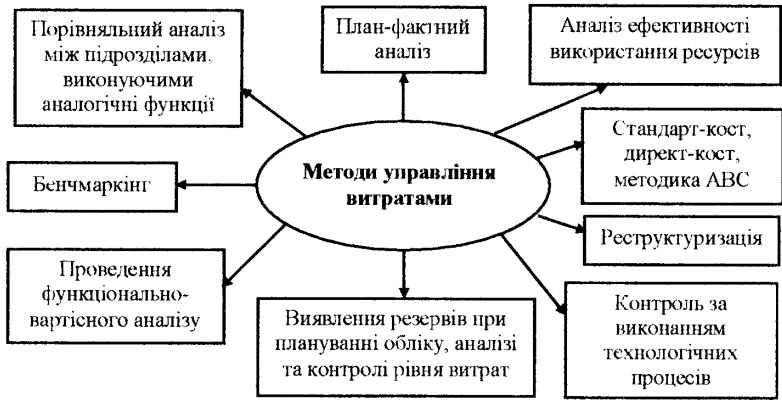

Рис. 1. Методи управління витратами

В рамках запропонованих методів, розглянуто метод реструктуризації як один з основних засобів реформування ГРП (рис. 2). Синтез вказаних елементів здійснює вплив на наступні показники діяльності ГРП:

- економічні – рівень витрат виробництва, якість і ціну продукції, що випускається;
- на рейтинг компанії в галузі, її престиж;
- ступінь її технологічної адаптації до змінних ринкових умов.

Саме існування тісного взаємозв'язку між станом і реакцією ГРП на зміни зовнішнього середовища призводить до необхідності комплексної зміни методів їх функціонування. При цьому реструктуризацію слід розглядати як засіб забезпечення гнучкості управління і реалізації прийнятих стратегій, важливий інструмент зростання ефективності виробництва та підвищення конкурентоспроможності.

Проведення реорганізації або реструктуризації передбачає визначення послідовності проведення дій, аналіз наслідків прийняття таких відповідних рішень, порівняння альтернативних варіантів зміни структури ГРП.

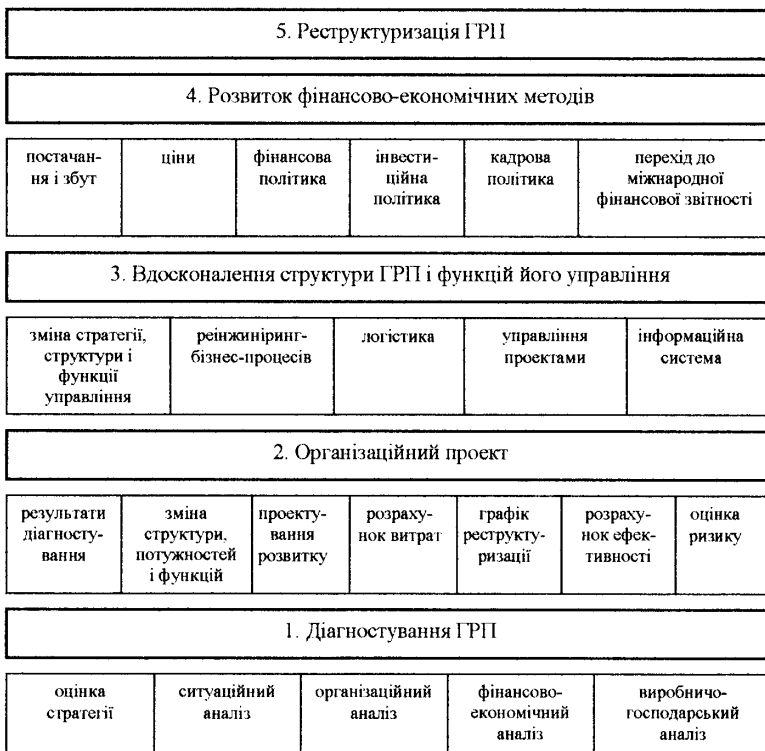

Рис. 2. Ієрархія задач реструктуризації ГРП

У другому розділі «Аналіз управління витратами на газорозподільних підприємствах» запропоновано методичний підхід, щодо проведення аналізу витрат ГРП, який ґрунтується на вертикальному, горизонтальному, трендовому, відносному (коефіцієнтному), порівняльному і факторному аналізах. Як було встановлено, основною проблемою діяльності ГРП є високі витрати на послуги, а відповідно, пошук шляхів скорочення витрат на основні види діяльності (транспортування, розподіл, постачання, зберігання природного газу тощо) та збільшення прибутку за рахунок підвищення ефективності роботи.

В рамках запропонованої методики аналізу витрат ГРП проведено аналіз техніко-економічних показників, виконання плану собівартості робіт, аналіз за економічними елементами та аналіз витрат на оплату праці для ВАТ «Івано-

Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз», які здійснюють наступні види діяльності: транспортування природного газу розподільними газопроводами; постачання природного газу; реалізація скрапленого газу; інші види діяльності.

Проведений аналіз витрат ГРП за класифікаційними ознаками дозволив виявити проблемні місця у формуванні витрат підприємств, а також частково виявити причини їх виникнення. З метою деталізації впливу різних чинників на формування витрат ГРП проведено факторний аналіз сукупного впливу чинників на витрати, результати якого показали, що саме їх рівень збільшився на 3,37, 15,15, 7,49 та 3,07 відсотки відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз».

Вивчено вплив витрат на надані послуги, а саме транспортування природного газу. Аналіз одержаних результатів показав, що величина постійних витрат залишається незмінною незалежно від зростання обсягів транспортування газу. Змінні витрати ростуть пропорційно збільшенню обсягів газу, що транспортується, відповідно, зростає і загальна сума витрат на транспортування газу. Із збільшенням обсягів транспортування газу питомі постійні витрати змінюються і досягають свого мінімуму (19,90, 26,50, 8,20 та 11,01 грн./тис. куб. м відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз»). Питомі змінні витрати для досліджуваних підприємств залишаються незмінними (рис. 3).

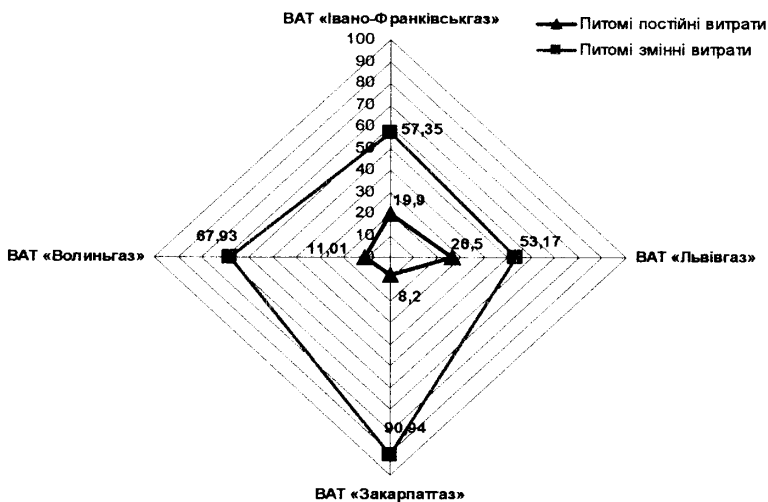

Рис. 3. Питомі постійні та питомі змінні витрати при максимальному транспортуванні газу, грн./тис. куб. м

Середні загальні витрати, що визначають собівартість 1000 куб. м газу, зменшуються із зростанням об'ємів транспорту газу на величину зниження питомих постійних витрат.

Граничні витрати, що визначають приріст витрат на кожні додаткові 1000 куб. м, складають 57,35, 53,17, 90,94 та 67,93 грн./тис. куб. м відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз».

На основі проведеного аналізу встановлено, що досягнення беззбитковості підприємств ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз» забезпечується обсягами транспортування газу, рівними 1974,34, 1905,61, 2660,79 та 1073,08 млн. куб. м відповідно. Менший обсяг транспортування газу приводить до збитків, більший – забезпечує прибуток. Графік беззбитковості ВАТ «Івано-Франківськгаз» у 2008 р. наведено на рис. 4.

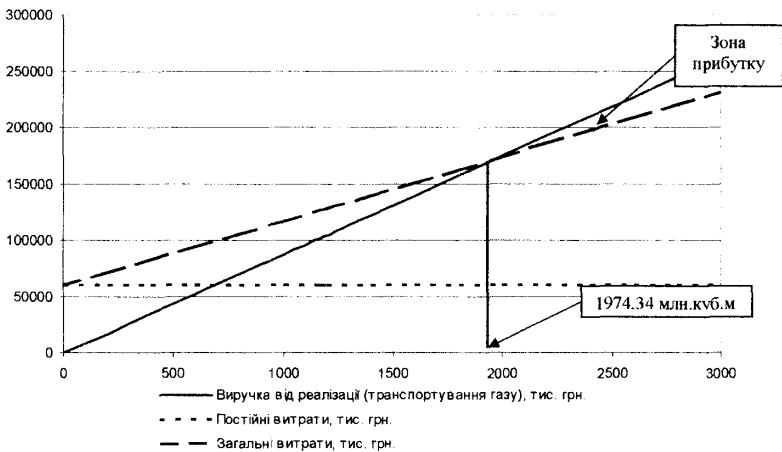

Рис. 4. Графік беззбитковості ВАТ «Івано-Франківськгаз» у 2008 р.

Встановлено, що 10-відсоткове збільшення виручки повинне принести зменшення збитку на 14,52, 3108,2, 3,43 та 13,0% відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз». Отже, збиток повинен скласти -20809,59, -17680,07, -12486,51 тис. грн. відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз», а ВАТ «Львівгаз» отримає в такому разі прибуток у розмірі 7670,87 тис. грн.

Розрахунок також показує, що в міру віддалення виручки від її порогового значення ступінь впливу операційного важеля слабшає (з -1,452, -310,82, -0,343

та -1,30 до -1,868, 11,37, -0,391, -1,644 відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз»), а запас фінансової міцності збільшується (з -68,88, -0,32, -291,56 та -76,90% до -53,52, 8,80, -255,96 та -60,82% відповідно для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз»). Це пов'язано з відносним зменшенням постійних витрат в релевантному діапазоні.

Проведений факторний аналіз витрат показав ступінь впливу обраних чинників на загальні витрати підприємств, а також на основі проведеного аналізу беззбитковості встановлено граничні обсяги транспортування газу, при яких діяльність підприємства є рентабельною.

У третьому розділі «Напрями удосконалення управління витратами на газорозподільних підприємствах» апробовано методичний підхід, щодо виявлення резервів зниження собівартості та планування прибутку на прикладі аналізу основного виду діяльності досліджуваних підприємств – транспортування газу. Визначивши залежність між обсягами транспортування газу, що забезпечує беззбиткову роботу підприємства, постійними витратами, ціною і питомими змінними витратами, розраховано вплив зміни величини критичних обсягів його транспортування на зниження поточних витрат (табл.2).

Таблиця 2

Розрахунок економії на постійних та змінних витратах газорозподільних підприємств, тис. грн.

Підприємство	Величина економії на постійних витратах	Величина економії на змінних витратах	Величина загальної економії
ВАТ «Івано-Франківськгаз»	3231,31	3672,08	6903,388
ВАТ «Львівгаз»	1690,789	4110,548	5801,337
ВАТ «Закарпатгаз»	1383,362	2515,003	3898,365
ВАТ «Волиньгаз»	1757,281	1677,17	3434,451

Визначено, зокрема, що сумарне зниження витрат ВАТ «Івано-Франківськгаз» на 8,42% дає підприємству зменшення збитків на 21,91%. Якщо підприємство розширить число споживачів газу і збільшить обсяги транспортування на 50%, а також знизить витрати на 8,42%, то за таких умов воно може стати прибутковим. Таким чином, важливо не тільки знижувати витрати, але і в сукупності з цим нарощувати обсяг продажів (транспортування).

Для оцінки структури фінансових потоків, фінансових показників та показників ефективності діяльності ГРП до і після закінчення його реструктуризації розглянуто три моделі.

– *Модель А* – розглядаються економічні показники підприємства у випадку відсутності структурної реформи.

– *Модель В* – розглядається відокремлення видів діяльності і організаційних підрозділів з придбанням реструктуризованим ГРП послуг від нових (що відокремилися або новостворених) організацій з урахуванням того, що рентабельність реалізованої продукції нових організацій повинна бути рівна рентабельності реалізованої продукції по відокремленому виду діяльності в *Моделі А*, за умови, що вид діяльності рентабельний.

– *Модель С* відрізняється від *Моделі В* тим, що величина виручки по видах діяльності, що залишаються без зміни, визначається в сумі, що забезпечує досягнення рівня рентабельності реалізації продукції і послуг, рівного рівню рентабельності реалізованої продукції по рентабельних видах діяльності в *Моделі А*.

Схему проведення структурної реформи на основі вказаних моделей наведено на рис. 5.

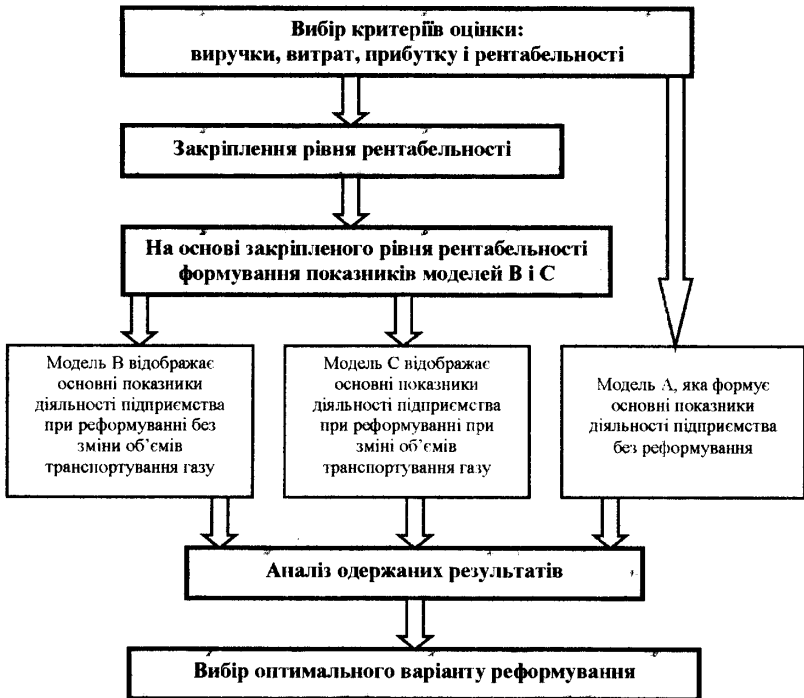

Рис. 5. Схema проведення структурної реформи

На основі розрахунків за запропонованими моделями зроблено висновок, що витрати досліджуваних ГРП після структурної реформи у прогнозованому періоді нижчі, ніж аналогічні витрати до реформування (рис. 6). Це

пояснюється, в першу чергу, виведенням нерентабельних і збиткових підрозділів. При цьому здорожчання послуг збоку новостворених організацій не призведе до зростання загальних витрат в усіх варіантах моделювання.

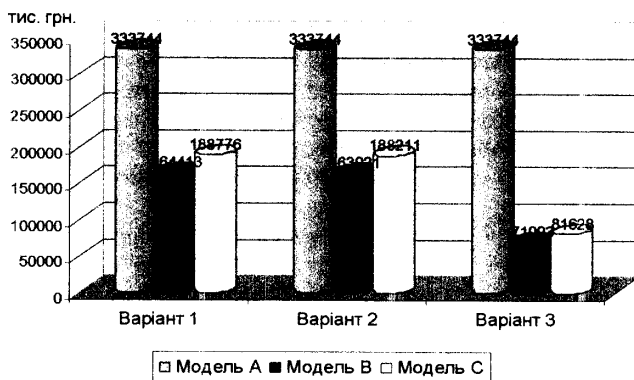

Рис. 6. Порівняння витрат ВАТ «Івано-Франківськгаз» до і після реструктуризації у 2011 р.

Аналіз характеру здійснюваної діяльності ГРП з урахуванням проведених структурних перетворень дозволив виявити найістотніші і значущі ризики.

За результатами роботи обґрунтовано вигоди від реструктуризації, як для досліджуваних ГРП, так і для компанії НАК «Нафтогаз України» загалом (табл. 3).

Таблиця 3

Вигоди від реструктуризації ГРП

НАК «Нафтогаз України»	для ГРП
<ul style="list-style-type: none"> ▪ зростання вартості компанії; ▪ обґрунтованість у виборі тарифної політики; ▪ «прозорість» діяльності компанії, що дозволить контролювати ефективність бізнес-процесів, враховуючи унікальність компанії; ▪ формування підрозділів компанії на основі виробничої спеціалізації; ▪ планування доходів і витрат в розрізі структурних підрозділів. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ покращення техніко-економічних показників діяльності підприємства; ▪ підвищення продуктивності праці за рахунок скорочення чисельності; ▪ зростання показників фондовіддачі за рахунок проведення інвентаризації; ▪ виключення витрат за рахунок ліквідованих видів діяльності.

Спільні вигоди
<ul style="list-style-type: none"> ▪ об'єднання інформаційної системи, виключення дублювання; ▪ повний моніторинг виробничого і фінансового стану підприємства; ▪ здатність оперативного отримання інформації по всіх господарських процесах аж до первинних документів; ▪ можливість організації обліку по видах і місцях виникнення витрат; ▪ формування єдиних управлінських стандартів; ▪ скорочення термінів закриття звітної періоду;

Розглянута і апробована в роботі модель структурних перетворень ГРП дозволяє чітко розділити фінансові потоки при здійсненні основних видів діяльності, а значить з тим або іншим ступенем точності забезпечити «прозорість» формування тарифу. Запропоновані інструменти управління витратами на основі реструктуризаційних процесів дозволяють оцінити ефективність запропонованих структурних перетворень і виконання принципів реструктуризації ГРП.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне обґрунтування і нове практичне вирішення наукової задачі управління витратами підприємств газового комплексу. Результати проведеного наукового дослідження дають можливість зробити наступні висновки.

1. На підставі проведеного аналізу теорії функцій управління встановлено можливість реалізації функції управління витратами через елементи управлінського циклу. При цьому виконання функцій управління в повному обсязі за всіма елементами складає цикл впливу управляючої підсистеми, стан якої визначається множиною чинників, які тісно взаємодіють один з одним, взаємно доповнюючи та обумовлюючи рівень їх впливу, на керовану підсистему.

2. Враховуючи, що процес управління здійснюється через певний набір функцій, запропоновано розширити напрями класифікації витрат, підпорядкувавши їх можливостям певної функції управління витратами. У кожній функції є своє призначення, мета, задачі, а також методи, прийоми і способи їх досягнення. При цьому враховано, що одна і та ж класифікаційна ознака у різних напрямках може дати різний результат. Отже, класифікацію витрат з врахуванням функцій управління варто здійснювати у відповідності до цілей: визначення собівартості продукції, що виготовляється, і формування фінансового результату діяльності; ухвалення управлінських рішень; для здійснення процесу контролю і регулювання.

3. Ефективність діяльності підприємства багато в чому залежить від вибору системи управління витратами, а в низці випадків від формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури і масштабності компаній, провівши кількісну та якісну оцінку якої можна розробити напрямки стратегічного розвитку підприємства у відповідності з його існуючими можливостями. З цієї метою проведено аналіз методів управління витратами, який показав, що для вирішення проблеми оптимізації витрат і ефективності господарювання підприємств необхідний індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами, що враховує вирішення проблеми реалізації функції управління витратами. Крім того, в рамках існуючих методів управління витратами розглянуто метод реструктуризації як вискооефективний інструмент підвищення конкурентоспроможності через підвищення ефективності управління витратами.

4. Розроблено методичний підхід комплексного аналізу витрат ГРП, що ґрунтується на вертикальному, горизонтальному, відносному, порівняльному і факторному аналізі, і побудована з урахуванням специфіки даного виду економічної діяльності (газового господарства). В рамках запропонованої методики проведено аналіз техніко-економічних показників, виконання плану по собівартості, аналіз по елементах та аналіз витрат на оплату праці для ВАТ «Івано-Франківськгаз», ВАТ «Львівгаз», ВАТ «Закарпатгаз» та ВАТ «Волиньгаз», що дає змогу здійснювати стратегічне управління підприємствами на основі управління їх витратами.

5. Запропоновано економічний механізм виявлення резервів зниження витрат та планування прибутку, що є послідовним, логічно взаємопов'язаним набором дій, який дозволяє визначити зміну величини критичного об'єму транспортування газу при зміні постійних, змінних витрат та заданій величині планового прибутку. Реалізація запропонованого механізму дозволяє підприємству одержати бажані фінансові результати, за умови постійного контролю витрат, аналізу структури витрат в різних аспектах, аналізу зміни прибутку залежно від зміни витрат і обсягу продажів, і на підставі цих результатів приймати оперативні і стратегічні управлінські рішення.

6. Розроблено методичний підхід, щодо реструктуризаційних процесів ГРП, реалізація якої дозволить не тільки здійснювати ефективне управління витратами при здійсненні основних видів діяльності, але й з врахуванням обраного варіанту одноразових витрат з тим чи іншим ступенем точності забезпечить «прозорість» формування тарифу на транспортування.

7. Крім цього діяльність ГРП з урахуванням здійснення структурних перетворень дозволить виявити найістотніші і значущі ризики, що дозволить здійснити проведення реструктуризаційних процесів не одноmomentно, а поступово, з урахуванням заходів, направлених на нівеляцію ймовірності настання можливих ризикових подій, і рівня опрацьованості моделей реформування для відсутності синергетичного ефекту.

8. На основі узагальнень проведеного дослідження визначено ефекти від реструктуризації з одного боку для ГРП, що дозволить йому обґрунтовувати свої тарифи на транспортування та постачання газу, а також об'єктивно сформувати тарифи на надання інших послуг зовнішнім споживачам; з іншого боку діяльність материнської компанії, що працює в єдиному інформаційному просторі, завдяки впровадженню запропонованих ефектів від реструктуризації, буде максимально прозорою, що є базою для розрахунку оптимальних тарифів на продукцію і послуги, як на внутрішньому, так і на світовому ринку.

9. Практичні результати проведених досліджень є універсальними та можуть бути використані для галузей економіки, цілями яких є забезпечення ефективного управління витратами. Застосування одержаних в роботі результатів дозволяє підвищити рівень ефективності управління витратами підприємств тієї чи іншої галузі економіки в ринкових умовах. Представлений в роботі механізм управління витратами підприємств газового комплексу, що базується на принципах функціонального управління соціально-економічними системами і передбачає врахування взаємних інтересів господарюючих суб'єктів, дозволяє проводити подальші теоретичні і практичні дослідження шляхом аналізу тенденцій впливу екзогенних та ендегенних чинників на ефективність управління витратами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Голубовський Л.З. Управління витратами газотранспортного підприємства на основі організації центрів фінансової відповідальності / Л.З. Голубовський // Моделювання регіональної економіки. Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2008. – № 1 (11). – С.105-115.

2. Голубовський Л.З. Аналіз резервів зниження витрат газових підприємств/ Л.З. Голубовський // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. Випуск 259: В 7 т. – Т III. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – С.102-112.

3. Голубовський Л.З. Управління витратами газових підприємств на основі моделей реструктуризації/ Л.З. Голубовський // Інституціональний вектор економічного розвитку: Збірник наукових праць МІДМУ «КПУ». – Вип. 3(1). – Мелітополь: Вид-цтво «КПУ», 2010 – № 3(1) – С.48-56.

4. Голубовський Л.З. Моделі розрахунку витрат / Л.З. Голубовський // Галицький вісник. – Тернопіль. – №4, Т.3 (138), 2009. – С.58 – 64.

5. Голубовський Л.З. Управління витратами на основі синергитичного підходу / Л.З. Голубовський // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький. – №4, Т.3 (138), 2009. – С.42 – 48.

В інших виданнях:

6. Голубовський Л.З. Модель функціонально-вартісного аналізу

витрат/ Регіональні аспекти розвитку в умовах європейського вибору / Л.З. Голубовський // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції 25-27 вересня 2009 р. – Сімферополь: ЦРОНІ. – 2009. – С.126 – 128.

7. Голубовський Л.З. Модель провесно-орієнтованого обліку витрат/ Л.З. Голубовський // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси в економіці держави та регіонів». – 29-31.06.2009р. Том II. – Запоріжжя. – 2009. - С. 142-143.

8. Голубовський Л.З. Факторний аналіз витрат газового підприємства/ Л.З. Голубовський // Ринок аудиторський послуг в Україні: стан і перспективи розвитку 15-16 квітня 2010 р. Збірник матеріалів доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ, 2010. – С.110-112.

АНОТАЦІЯ

Голубовський Л. З. Управління витратами газорозподільних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (нафтова і газова промисловість). – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківськ, 2011.

Дисертаційна робота присвячена розробці теоретичних і науково-методичних засад та інструментарію управління витратами ГРП і розроблення механізмів їх реалізації на засадах аналізу та узагальнення існуючих методичних підходів та практики їхнього використання.

Розроблено методіку управління витратами ГРП на основі моделювання реструктуризаційних процесів, реалізація якої дозволяє здійснювати ефективне управління витратами за основними видами діяльності та здатна забезпечити проведення ефективної тарифної політики щодо транспортування природного газу.

Запропоновано методіку формування організаційної структури підприємства на основі функціональної структуризації підрозділів і видів його діяльності, що дозволило згрупувати структурні підрозділи по основних і допоміжних функціональних групах, виявити непрофільні види діяльності і тим самим визначити обсяги непродуктивних витрат.

Розроблено економічний механізм виявлення резервів зниження витрат та планування прибутку, реалізація якого дозволяє підприємству одержати бажані фінансові результати, за умови постійного контролю витрат, аналізу структури витрат в різних аспектах, аналізу зміни прибутку залежно від зміни витрат і обсягу продажів, і на підставі цих результатів приймати оперативні і стратегічні управлінські рішення.

Ключові слова: управління витратами, газорозподільне підприємство, організаційна структура, реструктуризація.

АННОТАЦИЯ

Голубовский Л. З. Управление издержками газораспределительных предприятий. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук за специальностью 08.00.04 – экономика и управления предприятиями (нефтяная и газовая промышленность). – Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Ивано-Франковск, 2011.

Диссертационная работа посвящена разработке теоретических и научно-методических основ и инструментария управления издержками ГРП и разработка механизмов их реализации на основах анализа и обобщения существующих методических подходов и практики их использования.

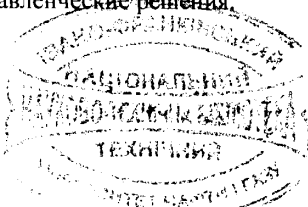
Разработана методика управления издержками ГРП на основе моделирования реструктуризационных процессов, реализация которой позволяет осуществлять эффективное управление расходами за основными видами деятельности и способна обеспечить проведение эффективной тарифной политики относительно транспортировки природного газа.

Обобщены направления классификации издержек, подчинив их возможностям определенной функции управления издержками. Классификацию издержек с учетом функций управления стоит осуществлять в соответствии с целями: определение себестоимости изготавливаемой продукции и формирования финансового результата деятельности; принятие управленческих решений; для осуществления процесса контроля и регуляции.

Для проведения комплексного анализа издержек ГРП разработана методика, основанная на вертикальном, горизонтальном, относительном, сравнительном и факторном анализе, и построена с учетом специфики данного вида экономической деятельности.

Предложена методика формирования организационной структуры предприятия на основе функциональной структуризации подразделений и видов его деятельности, что позволило сгруппировать структурные подразделения по основным и вспомогательным функциональным группам, выявить непрофильные виды деятельности и тем самым определить объемы непродуктивных издержек.

Усовершенствован экономический механизм выявления резервов снижения издержек и планирования прибыли, что позволяет определить изменение величины критического объема транспортировки газа при изменении постоянных, переменных издержек и заданной величине плановой прибыли. Реализация предложенного механизма позволяет предприятию получить желаемые финансовые результаты, при условии постоянного контроля расходов, анализа структуры расходов в разных аспектах, анализа изменения прибыли в зависимости от изменения издержек и объема продаж, и на основании этих результатов принимать оперативные и стратегические управленческие решения.

Разработана методика определения рисков деятельности ГРП с учетом осуществления структурных преобразований, что позволит осуществить моделирование реструктуризационных процессов не одномоментно, а постепенно, с учетом мероприятий, направленных на нивелирование вероятности наступления возможных рисков событий, и уровня проработанности моделей реформирования для отсутствия синергетического эффекта.

Ключевые слова: управление издержками, газораспределительное предприятие, организационная структура, реструктуризация.

ANNOTATION

Golubovskij L. Z. – Management by the charges of gas-distributing enterprises. – Manuscript.

A thesis aimed at receiving a candidate's scientific degree in Economic Sciences, speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (Oil and Gas industry). – National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, 2011.

Dissertation work is devoted to development of bases and tool of management by charges GRP theoretical and scientific-methodical and development of mechanisms of their realization on the bases of analysis and generalization of existent methodical approaches and practice of their use.

The method of management by charges GRP is developed on the basis of design of restructuring processes, realization of which allows carrying out the effective management by charges after the basic types of activity and is able to provide pursuing an effective tariff policy in relation to transporting of natural gas.

The method of forming of organizational structure of enterprise is offered on the basis of functional structuring of subsections and types of his activity, that allowed to group structural subdivisions on functional groups basic and auxiliary, to expose the no type types of activity and the same define the volumes of unproductive charges.

The economic mechanism of exposure of backlogs of the cost cutting and planning of income, realization of which allows an enterprise to get the desired financial results, is developed, on condition of permanent control of charges, analysis of structure of charges in different aspects, analysis of change of income depending on the change of charges and volume of sales, and on the basis of these results to make administrative decisions operative and strategic.

Keywords: management by charges, gas-distributing enterprise, organizational structure, restructuring.

